

□ «Инклюзивті ортадағы қауіпсіздік: әр балаға қамқорлық»

Лауазымы: тәрбиеші: *Мырзабек Айша*

Мақсаты: Инклюзивті білім беру ортасында әр баланың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, психологиялық және физикалық қолдау көрсету тетіктерін талдау.

Кіріспе

Қазіргі таңда инклюзивті білім беру — қоғамның барлық мүшелеріне тең мүмкіндік ұсынудың басты көрсеткіші. Әр бала, оның жеке ерекшелігі мен даму қарқынына қарамастан, өзін қауіпсіз әрі бағалы сезінетін ортада өмір сүруге құқылы.

Инклюзивті ортадағы **қауіпсіздік** тек физикалық қорғауды ғана емес, сонымен қатар **эмоциялық, психологиялық және әлеуметтік қолдау** жүйесін де қамтиды.

Тәрбиеші – осы ортаның негізгі ұйымдастырушысы, яғни әр баланың өзін жайлы сезінуіне және өз орнын табуына мүмкіндік беретін тұлға.

Негізгі бөлім

✎ 1. Инклюзивті орта ұғымы және қауіпсіздік маңызы

Инклюзивті орта – бұл баланың жынысына, ұлтына, дініне, физикалық немесе психологиялық ерекшелігіне қарамастан, **тең құқық пен қамқорлық жағдайы жасалған кеңістік**.

Мұндай ортада қауіпсіздік бірнеше бағытта қарастырылады:

- **Физикалық қауіпсіздік** – балабақша мен сыныптағы қауіпсіз инфрақұрылым, қолжетімді орта (пандус, жұмсақ жабдық, қауіпсіз жиһаз);
- **Психологиялық қауіпсіздік** – баланың өзін еркін, қабылданған және қолдау тапқан сезінуі;
- **Әлеуметтік қауіпсіздік** – құрдастарымен өзара құрмет пен достық қарым-қатынас орнату.

Қауіпсіз ортада бала **еркін ойлайды, белсенді әрекет етеді және өзінің әлеуетін толық аша алады**.

□ 2. «Әр балаға қамқорлық» қағидаты

Инклюзивті топтағы басты қағида – *«әр бала ерекше және бағалы»*.

Бұл қағида тәрбиеші жұмысының негізін құрайды. Қамқорлықтың көрінісі тек көмек көрсетуде емес, **баланың жеке даралығын қабылдау мен түсінуде**.

Тәрбиешінің міндеті:

- Баланың физикалық және эмоциялық жағдайын тұрақты бақылауда ұстау;

- Топта жылы, қабылдаушы атмосфера орнату;
- Балалар арасында өзара сыйластық пен қолдау мәдениетін дамыту;
- Қиындық көріп жүрген балаға қолдау көрсету жолдарын анықтау (жеке тапсырма, серіктестік ойын, мадақтау);
- Ата-анамен және мамандармен (логопед, психолог, дефектолог) тығыз байланыс орнату.

Қамқорлықтың басты белгісі – баланың “мені де осы ортаның бір мүшесімін” деп сезінуі.

3. Практикалық жұмыс бағыттары

Инклюзивті ортадағы қауіпсіздік – тек ережелер мен нұсқаулықтар жиынтығы емес, ол **тәрбиешінің жүрек жылуына, ұйымдастырушылық қабілетіне және баламен қарым-қатынас мәдениетіне** негізделген жүйелі жұмыс.

Төменде осындай жұмыстың негізгі бағыттары мен нақты амалдары берілген.

◆ 1. Психологиялық қауіпсіздік бұрышы

Топ бөлмесінде әр баланың өз сезімін реттеп, тынышталуына мүмкіндік беретін **эмоциялық релаксация аймағын** ұйымдастыру.

Мазмұны:

- бұрышта жұмсақ ойыншықтар, сенсорлық мата, эмоция карталары, тыныс алу жаттығулары (мысалы, «Желкен үрлеу», «Шар үрлеу») орналасады;
- тыныш музыка немесе табиғат дыбыстары қосылады;
- “Менің көңіл-күйім” тақтасы арқылы бала өзінің эмоциясын білдіреді (мысалы, қуаныш, қорқыныш, ренжу, тыныштық);
- тәрбиеші баламен жеке әңгімелесіп, оның көңіл-күйін анықтайды, қажет болса, психологқа бағыттайды.

Нәтижесі:

Бала өз эмоциясын түсінуге, ашуды немесе ренішті дұрыс жолмен білдіруге үйренеді, өзін қауіпсіз және қабылданған сезінеді.

◆ 2. Қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру

Балалар арасындағы сыйластық пен өзара көмек – инклюзивті ортаның басты тірегі.

Ойын және жаттығу үлгілері:

- «Досыңды тыңда» – бір бала сөйлейді, екіншісі тек тыңдайды, содан кейін рөлдер ауысады;
- «Жақсы сөз – жылылық» – әр бала достарына жылы сөз немесе мақтау айтады;

- «*Біз біргеміз*» – шеңбер бойымен әр бала өз қолын көршісіне береді, топтық тұтастық сезімін арттырады;
- «*Бір жүрек*» суреттік тапсырмасы – әр бала жүрек бөлігін бояп, біріктіргенде үлкен бірлік жүрегі пайда болады.

Нәтижесі:

Балалар бір-бірінің ерекшелігін түсініп, эмпатия мен қолдау көрсету дағдысын дамытады.

◆ 3. Қиын балаға қолдау көрсету әдістері

Инклюзивті топтағы кейбір балалардың мінез-құлқы өзгеше, зейіні тұрақсыз, эмоциялық реакциясы жоғары болуы мүмкін. Мұндай жағдайда тәрбиеші «жеке қолдау траекториясын» ұстануы керек.

Тиімді тәсілдер:

- жеке әңгіме, сенімге негізделген қарым-қатынас орнату;
- «**Жетістік күнделігі**» жүргізу — бала кішкентай жетістігін белгілеп отырады («Бүгін мен досыма көмектестім», «Мен ережені сақтадым»);
- топтық жұмысқа қосу (жұппен тапсырма орындау, рөлдік ойындарға қатыстыру);
- жақсы мінез-құлықты дереу мадақтау: “Жарайсың!”, “Керемет көмектестің!”, “Мен сені мақтан тұтамын!”.

Қажет болған жағдайда логопед, психолог және ата-анамен бірлескен **қолдау картасы** жасалады.

Нәтижесі:

Бала өзіне сенім арта бастайды, ұжыммен байланыс орнатады, эмоциялық тұрақтылық артады.

◆ 4. Қауіпсіздік ережелерін үйрету

Балалардың қауіпсіздік мәдениетін қалыптастыру – тәрбиешінің күнделікті жұмысындағы басты бағыт.

Тәжірибелік жұмыстар:

- «*Қауіпсіз ойын бұрышы*» – балалар ойыншықтарды дұрыс пайдалану, өткір заттар мен электр құралдарынан сақтану ережесін тәжірибе арқылы үйренеді;
- «*Менің денем – менікі*» тақырыбындағы әңгіме мен сурет сабағы – бала өз жеке кеңістігін түсінеді, бөгде адамның тиіспеуін, “жоқ” деп айту дағдысын меңгереді;
- «*Көшеде және үйде қауіпсіздік*» – жол белгілерін, тұрмыстық қауіпсіздік ережелерін үйрету (жолдан өту, ыстық заттарға қол тигізбеу, есікті бөтенге ашпау).

Қосымша:

- Балабақшада «Қауіпсіздік апталығы» өткізу: көрнекілік, бейнеролик, жағдаяттық ойындар;

- Ата-аналарға арналған жадынама: «*Бала қауіпсіздігі – ортақ жауапкершілік*».

Нәтижесі:

Балаларда өзін және өзгені қорғау, қауіпті тану, жауапкершілік сезімі дамиды.

◆ 5. Эмоциялық қолдау және ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру (жаңа толықтыру)

- «*Көңіл күй гүлдері*» тақтасында балалар күн сайын өз көңілін білдіреді;
- Тәрбиеші балалардың жетістігін көрнекі түрде атап өтеді («*Күн шуағы*», «*Жақсы іс бұлты*» стенді);
- «*Бірге ойнаймыз, бірге үйренеміз*» қағидаты бойынша топтық және жұптық әрекеттер жиі өткізіледі;
- Баланың сәтсіздігі үшін жазалау емес, **жұмсақ бағыттау мен сенімді қолдау** қолданылады.

Нәтижесі:

Инклюзивті ортада әр бала өзін қабылданған, маңызды және қорғалған сезінеді.

□ Психологиялық және физикалық тұрғыдан қауіпсіз орта – әр баланың дамуы мен өзін-өзі танытуының негізі.

Мейірімді көзқарас, жылы сөз және жүйелі қолдау арқылы тәрбиеші тек қауіпсіздік мәдениетін ғана емес, **адамгершілік пен қамқорлық құндылығын** қалыптастырады.

☞ 4. Ата-анамен және мамандармен серіктестік

Инклюзивті ортада тәрбиешінің жалғыз еңбегі жеткіліксіз. Ата-аналар мен мамандар арасындағы бірлескен әрекет — қауіпсіздіктің кепілі.

- **Психологпен** бірлесіп, эмоциялық қиындықтарды ерте анықтау;
- **Логопедпен** бірлесе сөйлеу және коммуникативтік дағдыларды дамыту;
- **Ата-анамен** бірлесіп баланың үйдегі мінез-құлқын талдау және қолдау стратегиясын әзірлеу.

Бірлік пен үйлесімділік – баланың толық дамуының шарты.

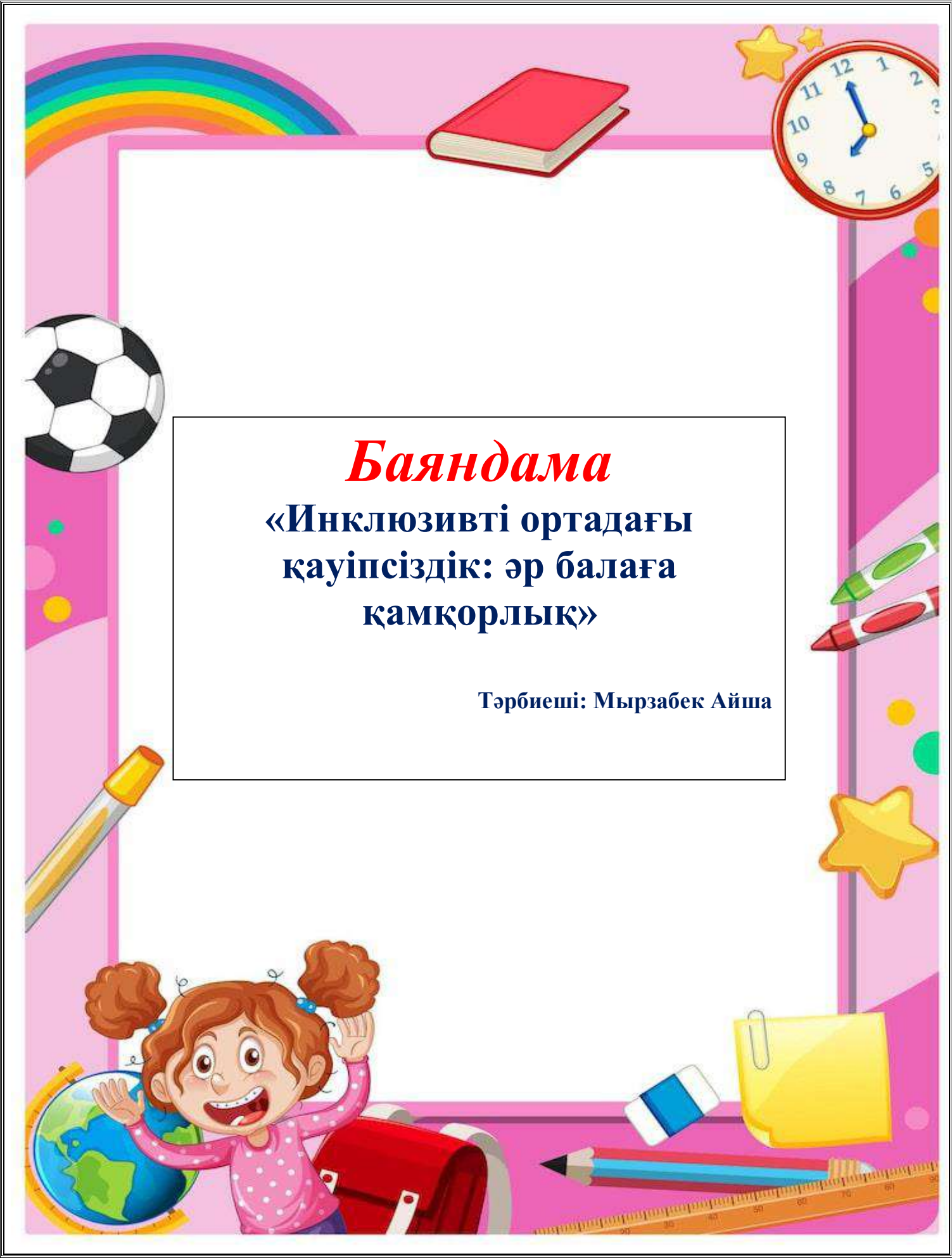
Қорытынды

Инклюзивті ортадағы қауіпсіздік – бұл жай ғана ережелер жиынтығы емес, **адамгершілікке, қамқорлыққа және құрметке негізделген өмір салты**. Әр бала өзін қажет сезінген, қабылданған және қолдау тапқан жағдайда ғана дамиды.

Тәрбиешінің міндеті – осындай сенімді, жылы және қауіпсіз атмосфераны қалыптастыру.

Қорытынды сөз:

Әр бала – ерекше әлем. Ал тәрбиешінің жүрегіндегі жылулық – сол әлемге жарық сыйлайтын күн сәулесі.

Баяндама

«Инклюзивті ортадағы қауіпсіздік: әр балаға қамқорлық»

Тәрбиеші: Мырзабек Айша